

ხმა მთიდან

(პროვინციალური ფელეტონი)

სწორედ მოგახსენოთ, მე სრულიადაც ვერ მოვიფიქრებდი, თუ აქ, ამ ჩვენს გაუნათლებელს მხარეში ბეჭდვით სიტყვას ისეთი დიდი გავლენა ექნებოდა, როგორც იქონია პირველმა კორესპოდენციამ (კორესპოდენცია თიანეთიდან, „დროება“ № 87). რა უმანკო და უკბილო კორესპოდენცია იყო და რამოდენი ყაყანი და მითქმა-მოთქმა კი გამოიწვია! მთელი ერთი თვე სულ ამ კორესპოდენციაზე ლაპარაკობდენ, სულ მასზედ სჯიდენ, - ჰკიცხავდენ, აქებდენ, სწყევლიდენ, ლოცავდენ... მწვანე მაუდიანი სტოლის რაინდებს მეტადრე ის უფრო ეწყინათ - „რუსულად რისთვის გადაბეჭდესო“, ეს რაღა უბედურებაა, რომ „ნოვოე ობოზრენიემ“ გაუგონა „დროებასაო“; ამ ვაჟბატონებს რუსულისა ძლიერ ეშინიათ, ქართულისა კი მაგრე რიგად არა. ესეც სხვა საქმეს მოასწავებს. გაბრაზება იქამდინ მივიდა, რომ ერთმა მოხელემ თამამად გამოაცხადა - ეგ ვიღაცა მგელა ხინკალჭამიაშვილია, გაჩერდესო, თორემ თვით „დროების“ რედაქციაში გავბერტყამო?! საწყალობელი!.. მაგრამ, როცა კაცს საფანელი შემოეღევა და საბუთი აღარ მოეპოვება რა, მაშინ მუშტზე დაიწყებს ცქერას. მე კი, თქვენს უმორჩილესს მგელა ხინკალჭამიაშვილს, სულ ღიმილი მომდიოდა და გულსში ვიცინოდი. მართალი რომ გითხრათ, გასახარელიც კი მქონდა, რატომაც არა? ეხუმრები, მკითხველო, ერთმა პაწაწინა კორესპოდენციამ ასეთი მოძრაობა გამოიწვია, ასე გამოაფხიზლა ეს ჩვენი ბნელეთი... შემდეგნი რაღას იზამენ?! მეტადრე მანდილოსნები უფრო ძლიერ განრისხდენ. სულ ქოქოლას აყრიდენ საწყალ მგელას. უზრდელიაო, „ნევეჟდა“ არისო, იმეორებდენ ჩვენი „შლაპოსნები“. მითომ რაო, რომ მთელი ღამე ქალაღს ვთამაშობთო, მაშ რა უნდა გავაკეთოთო... მეხი კი დაასკდა მაგასა ვიღაც მგელა არისო... (ხომ მოგეხსენებათ, ჩვენმა მანდილოსნებმა ყველაფერი ქართული განუტევეს და მარტო ქართული ქოქოლა და წყევლადა დაიცვეს). კრებაც გამართეს სამკითხველოში - პასუხი მივცეთო, მაგრამ პასუხი ვეღარ მოახერხეს და რუსული თქმისა არ იყოს, მწარე აბი არა თუ გადაყლაპეს, მოინელეს კიდევ; მაგრამ ამათ ყურს ვინ უგდებს. ჯერჯერობით ჩემის კორესპოდენციის ის ნაყოფიც საკმაოა, რომ ეხლა აქაური რაინდები და შლაპოსნები გაფაციცებით ტვალყურს ადევნებენ „დროებას“ - მგელამ კიდევ ხომ არ დაგვიწერა რაო. ამ უარარაობაში ესეც დიდი ღვთის წყალობაა...

ჩვენი დაბა ზაფხულობით ყოველწლივ გაცოცხლდება ხოლმე. წრეულაც ასე იყო. აქაური მშვენიერი ბუნება ნება-უნებურად იზიდავს სხვადასხვა კუთხიდან მოხელე პირებს. ვისაც კი ცოტაოდენი საქმე აქვს, ყველა სცდილობს, რომ ზაფხულში მოვიდეს აქა, მეტადრე ოლქის სასამართლოს წევრთა „დაჩად“ გადაიქცევა ხოლმე ჩვენი თიანეთი. წრეულ ზედიზედ აქ სამი განყოფილება იყო; მთელი დაბა ისე ღელავდა, თითქო ზღვა არისო. უცხოეთელს თვალეხი აუჭრელდებოდა, ეს პანორამა რომ ენახა. ვინ გინდა, აქ არ გენახა; რომელი ჯურის მთიელი გასურდა, აქ არ შეგხვედროდა, - ფშაველი, თუში, ხევსური, ქისტის, ლეკის, მოხევე, გუდამაყრელი... ყველამ აქ მოიყარა თავი. სასიამოვნო სანახავია, როცა ჰხედავ ამ ათასნაირად აჭრელბულს მიღეთის ხალხს, რომელიც ასე იზიდავს თქვენს ყურადღებას

თავისებურობით! თუ გნებავთ შეიტყობთ, რომ კავკასია ნამდვილი ბუდეა სხვადასხვა პატარა ხალხისა, ზაფხულობით აქ მობრძანდით და მაშინ დარწმუნდებით. საკვირველი კიდეც ეს არის, რომ ყველა ჯურის მთიელს თავისი საკუთარი ხალხოსნური ბეჭედი აზის, ყველას თავისი განსხვავებული ფერი სდევ. გიკვირთ, თუ რისგან და როგორ და როგორ მოხდა, რომ პატარა ადგილს მეზობლად დასახლებულმა ათასნაირად აჭრელებულმა ხალხმა აქამომდე მტკიცედ დაიცვა თავისი საკუთარი ცხოვრება, ზნეჩვეულება და სხვა, - ფშაველი ფშაველად დარჩა, ხევსური - ხევსურად, თუში - თუშად, ქისტები - ქისტად... ესეც კია, რომ ქართველის ტომის ხალხს გავლენა ჰქონია თავის მეზობლებზე, სხვა ტომის მთიელებზედ. ხშირად შეხვდებით მაგ., ქისტს, რომელმაც ქართული იცის, აქა - იქ მოიპოვებთან ისეთნიც, რომელთაც ჩვენებური წერა - კითხვა იციან და ამითი თავი მოაქვთ... ამის მიზეზი ის გახლავთ, რომ ქისტებს უფრო მჭიდრო და ახლო დამოკიდებულება აქვთ ჩვენს მთიელებთან, ვიდრე სხვებს და მათი საჭიროება თხოულობს ისწავლონ ერთადერთი ადგილობრივი ენა, რომელსაც ბედმა და იღბალმა თავისი ანბანი მიანიჭა

ოლქის სასამართლოს „სეზონმა“ ბედნიერად გაიარა. სასისხლო საქმეების გადაწყვეტამ კარგი შთაბეჭდილება იქონია მთიელებზედ. უნდა ვსთქვათ, რომ არც ერთი საქმე არ იზიდავს ისე ძლიერ მთიელის ყურადღებას, როგორც სისხლის სამართლის საქმე. აქაური ხალხის შეხედულება სასისხლო საქმეზედ ძირეულად განსხვავდება კანონის შეხედულებიდან და, თუ კანონი სასტიკად უცქერის რომელსამე დანაშაულობას, ხალხი კიდეც იმავე დანაშაულობაზე სხვანაირად სჯის, მსუბუქს სასჯელს თხოულობს. ან რას იზამს, როცა ზოგიერთა ბოროტმოქმედება, მაგ., ქალის მოტაცება, მოღალატე ცოლის ცხვირის მოჭრა, შურისძიების გამო მოკვლა, ხალხის ჩვეულებას შეადგენს და ჩვეულება ხომ, როგორც მოგეხსენებათ, „სჯულზედ უმტკიცესი არის“. ჩვენდა სასიამოვნოდ, სასამართლო არ ივიწყებს ხალხის ჩვეულებას და რაც კი შეიძლება შეღავათს აძლევს დამნაშავეებს, მსუბუქ სასჯელს აკისრებს მათ. წრეულაც ასე გახლდათ. თუმცა ბევრი „საციმბირო“ და „საკატორგო“ საქმეები გაირჩა, მაგრამ ერთის მეტს არ გადაუწყვიტეს ციმბირში გააგზავნა და იმასაც იმიტომ, რომ შემსუბუქება ვერას გზით ვერ მოხერხდებოდა. საბრალო მთიელს ბრალდებოდა ქალის მოტაცება და მისი ძალად გაუპატიურება, თუმცა ამნაირი შემთხვევა აქეთ იშვიათი არ არის და ბევრს თავმოსაწონებელ საქმედაც მიაჩნია, მაგრამ ძალად გაუპატიურებას კანონი სასტიკად უცქერის. ეს საქმე პირველად განიხილეს და წარმოიდგინეთ, - რარიგად შეშინდა მთა, როცა გაიგეს, რომ ამ სამის გულისათვის დამნაშავეს ციმბირი გადაუწყვიტეს... თქვენ ვერ შეგიძლიათ წარმოიდგინოთ - რანაირი თავზარდამცემი გავლენა აქვს ხალხზე, როცა კანონი და ჩვეულება ერთიერთმანეთს ვერ უდგებიან!. მაგრამ, როგორც ვსთქვით, წრევანდელმა სასისხლო სამართლის განყოფილებამ ხალხის გული მოიგო.

არა ნაკლები ყურადღება საზოგადოებისა მიიპყრა სამიჯნო განყოფილებამ. ჩვენს მაზრაშიაც, როგორც საქართველოს ყველა კუთხეში, გამიჯვნა ყოველთვის „დღიურს ვარამს“ შეადგენს და საზოგადოებას მეტად ჰსურს ამ საქმეს მალე მოელოს ბოლო და გათავდეს ის

დაუსრულებელი დავი - დარაბა, რომელიც წარმოსდგება მამულების გაუმიჯნაობისგან. მაგრამ სად არის დასასრული!..

თიანეთის მაზრაში, მეტადრე დ. თიანეთის ზემოთ, მთაში, საბატონო მამულები მეტად ცოტაა. აქ თითქმის მთელი მამულები სახელმწიფოს ეკუთვნის. თიანეთის ქვემოთ კი, ერწოს ვაკესკენ და იორის იქით, დასავლეთის მხარეს, ხაზინასთან ერთად მიწა - მამულს მფლობელობენ კახეთის სხვადასხვა თავადიშვილები. წრეულ ამ თავადიშვილებს ჰქონდათ დავა ხაზინასთან და ეს დავა მათ სასარგებლოდ გათავდა. ყარალაშვილებმა და ჩოლოყაშვილებმა დიდი მამული მოიგეს. მაგრამ ეს არაფერი; საყურადღებო ის არის როგორ ჰფიქრობს გლეხკაცობა ამ დავაზე, ვისი მომხრეა იგი, კერძო პირებისა თუ ხაზინისა. უნდა გავტყდეთ, რომ ჩვენი გლეხკაცობა ამ შემთხვევაში მტრულის თვალით უცქერის მებატონეების და უმეტეს ნაწილად ხაზინის მხარე უჭირავს. სახელმწიფო გლეხებს, არ ვიცით საიდან და რისთვის, წარმოუდგენიათ, რომ სახელმწიფო მამულები საკუთრებად მათ დარჩებათ და სცდილობენ კიდევ დავა ხაზინის სასარგებლოდ გათავდეს. გლეხკაცობას ამგვარი შეხედულება მეტად უშლის საქმის სამართლიანად დაბოლოვებას და ეს შეხედულება იმის საბაზის არის, რომ გამიჯვნა ჩვენში ასე გრძელდება, ჭიანჭურდება. თუ ამას არ დაივიწყებთ და იმასაც მიიღებთ აზრში, რომ, სიგელების უქონლობის გამო, თითქმის არც ერთი სამიჯნო საქმე მოწმეების და უფრო სახელმწიფო გლეხების უკითხავად არ თავდება, მაშინ წარმოიდგენთ მებატონეების გაჭირვებულს მდგომარეობას...

ბევრნი იმასაც ამბობენ და ამტკიცებენ კიდევ, რომ დაშორებით სასარგებლოა გლეხკაცობისთვის, რომ სადავო მამულები ხაზინას დარჩესო; ეს უკანასკნელი უფრო შეღავათს აძლევს გლეხკაცობასაო, უფრო ცოტა ხარჯს ართმევსო და სხვ. ამისთანები... ამგვარი აზრის ვაჟბატონები თავიანთ მოწინააღმდეგეთ „ფეოდალების“ (ეს სიტყვა ხომ ყველას უსწორ - მასწოროდ პირზე აკერა!) მომხრეებს უწოდებენ. მაგრამ პირველად ესა რომ სამართალში „პარტიულ“ შეხედულებას ადგილი არ უნდა ჰქონდეს, აქ კაცი უნდა სიმართლეს მისდევდეს და არა სხვადასხვა მოსაზრებასა. მეორედ - უტყუარი ფაქტები აშკარად ამტკიცებენ, რომ სახელმწიფო მამულები, მეტადრე ტყე, ძვირად უჯდება გლეხკაცობას. არა ერთი და ორი მაგალითია იმის დასამტკიცებლად, რომ ცხვრის ფარის მოვებისათვის სახელმწიფო ტყის მცველი ერთსადაიმავე მეცხვარეს ორმოცს და სამოცს თუმანს ახდევინებს! აიღეთ ახლა ტყის გაჩეხა - ვინ არ იცის, ახალის კანონების და ტაქსის ძალით, რა ძვირად უჯდება გლეხკაცს რამდენიმე ხის მოჭრა?! მართო ტყის მცველისგან მოკრეფილი ჯარიმა რომ ავიღოთ, იმის მეთედს ნაწილსაც კი სიზმარშიაც ვერა ნახავენ მთლად ყველა მებატონეები და ამის შემდეგ მათ კიდევ ცარცვა - გლეჯას სწამებენ.

მაგრამ იქნება კიდევ მკითხველს თავი მოვამულებთ ამდენის ლაპარაკით სასამართლო საქმეებზედ. რა ვუყოთ. ჩვენი, თიანელების შინაური ცხოვრება ისე უშინაარსო და უფერულია, რომ ძვირად იპოვით მასში საზოგადოების საყურადღებო მასალას. ზიხარ თუ დადიხარ, წვრილმანი ჭორების მეტი არა გესმის რა. საითკენაც კი მიიხედავ და ვისთანაც კი მიხვალ, სულ ჭორი და ჭორი! თუ ახალგაზრდა კაცი ხარ და ჯერ კიდევ გული

„პატიოსნურად“ გიცემს, დიდი დარაჯი უნდა იყო შენის თავისა, რომ ამ შხამიანი ობობას ქსელში არ გაება და სამუდამოდ არ დაიღუპო სულით და ხორცით. საბრალოა, მკითხველო, და ხშირად შესაცოდიც ახალგაზრდა, რომელიც მივარდნილს პროვინციაში „დაყუდებულსავით“ ცხოვრობს და რომელსაც ყოველ წამს სხვადასხვა ქუნქლა - კოლოები ჰკბენენ და სისხლს სწოვენ... ღმერთო, რა მალე და მწარედ სტყუვდება ახალგაზრდა. დიად, მკითხველო,

Жизнь не тоб что говорили

Мои книги и мечты

მაგრამ... ლამის მეც წვრილ რამეებზე არ მოვყვე ცხარე გოდებას: რა საკადრისია, როცა თიანელებს ხვალ თუ ზეგ ახალი „ბედ - იღბალი“ კარებს დაურაკუნებს. ეს ბედ - იღბალი ის გახლავთ, რომ სამხედრო ბანაკის საქმეს ამ მოკლე ხანში უნდა შეუდგნენ (მკითხველს ეცოდინება, რომ აქ ჰსურთ ბანაკის გამართვა) და მაშინ ბევრსაც მოუხდება აქედგან გადასახლება. მეორე კიდეც - აქამომდე სახაზინო გლეხებად „თვით მწოდებელნი“ თიანელები სამუდამოდ დაარწმუნეს, რომ იგინი სცდებოდენ და ეს შეცდომა თავხედობით მოსდიოდათ... საქმე ის არის, რომ ერთმა ჩვენმა მებატონემ, ცნობილმა თავის ქველმოქმედებით და საზოგადო მოღვაწეობით, კნ.ბარბარე ბარათაშვილისამ, გამოაცხადა, რომ თიანეთის არემარე, მიდამო, მთელი მამულები ჩემი საკუთრებააო. ამაზე გამოკითხვა უკვე გათავდა და თორმეტმა მოწამემ ფიცის ქვეშ დაამტკიცეს ის, რასაც ამბობდა მებატონე. მომავალ წელს საქმესაც განიხილავენ; მომავალი წელიწადი ახალს ამბავს მოუტანს აქაურს მცხოვრებლებს, საიმედოს, ან უიმედოს. ეს სულ ერთია ჩვენთვის, ჩემო მკითხველო, მაგრამ სულ ერთი კი არ არის თიანეთლებისათვის. აქაც, როგორც ყველა სადავო მამულების შესახებ, გლეხკაცობის სიმპატია ხაზინისაკენ არის იმ მიზეზის გამო, რომელიც ზემოთ ვუჩვენეთ, სხვები კი სულ სხვას ამტკიცებენ...

თუ მოვახერხებთ როგორმე, იქნება ჩვენ უფრო ვრცლად და საფუძვლიანად მოველაპარაკოთ მკითხველებს ამ საგანზე

დ.თიანეთი, აგვისტოს 1 [1885წ.]

ტექსტის ციფრული ვერსია მოამზადა:

ქ. თბილისის 181-ე საჯარო სკოლის მოსწავლემ, **საბა გულორდავამ**